

17. 6. 2005

ID: 34079

Nepromlčitelná majetková práva

Přiměřené zadostiučinění podle ustanovení § 13 o. z. může spočívat buď v morálním plnění anebo v peněžitém plnění. Smyslem náhrady nemajetkové újmy v penězích je pak dát do vztahu míru újmy na hodnotách lidské osobnosti s konkrétním finančním vyjádřením náhrady takovéto nemajetkové újmy. Jde však vždy o právní instrument, jehož úkolem je zabezpečit respektování a ochranu osobnosti fyzické osoby. Nelze je proto jako právo ryze osobní povahy osobnosti fyzické osoby, na něž se vztahují ustanovení § 11 násl. o. z., vydělit z okruhu nepromlčitelných nemajetkových práv, byť se satisfakce příslušné nemajetkové újmy fyzické osoby vyjadřuje prostřednictvím finančních prostředků.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 1542/2003, ze dne 25.9.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce L. K., zastoupeného advokátkou, proti žalovanému J. F., advokátu, o ochranu osobnosti, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 23 C 79/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. března 2003, č. j. 1 Co 11/2003-68, tak, že rozsudky Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. března 2003, č. j. 1 Co 11/2003-68 a Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. listopadu 2002, č. j. 23 C 79/2001 -52, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 29. listopadu 2002, č. j. 23 C 79/2001-52, zamítl žalobu, podle níž měl být žalovaný uznán povinným zaplatit žalobci částku 4.160.000,- Kč z titulu náhrady nemajetkové újmy v penězích ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku (dále jen "o. z."). Rozhodnutí odůvodnil promlčením daného nároku podle ustanovení § 100 odst. 1 a § 101 o. z. Rozhodl též o náhradě nákladů řízení.

Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 12. března 2003, č. j. 1 Co 11/2003-68, rozsudek soudu prvního stupně ve smyslu ustanovení § 219 občanského soudního řádu (dále jen "o. s. ř.") potvrdil a rozhodl též o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil s odkazem na ustanovení § 100 a násl. o. z. především tím, že všeobecné osobnostní právo, resp. jednotlivá dílčí osobnostní práva, která vznikla poškozené fyzické osobě neoprávněným zásahem do její osobnosti jsou - na rozdíl od majetkových práv - nepromlčitelná. Současně však dovodil, že pokud ovšem jde o nárok na peněžní zadostiučinění (uplatněný v daném případě žalobcem) platí výjimka, neboť vzhledem k podobnosti tohoto nároku s reparační funkcí majetkových nároků vůbec i tento nárok na peněžité zadostiučinění podle § 13 odst. 2 o. z. promlčení podléhá v tříleté promlčecí době. Ta počíná běžet ode dne, kdy tento nárok mohl být vykonán poprvé. Tato okolnost pak byla důvodem, pro který odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 18. dubna 2003, přičemž dovolateli bylo toto rozhodnutí doručeno dne 16. dubna téhož roku.

Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dne 16. května 2003 včasné dovolání. Přípustnost tohoto dovolání odvozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť má zato, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam. Touto otázkou je pak problém možného promlčení uplatněného nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích (ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 o. z.). Dovolatel má zato, že odvolací soud dospěl k nelogickému závěru, že žalobcem požadovaná náhrada nemajetkové újmy v penězích je sice součástí všeobecného osobnostního práva, které je nepromlčitelné, ale (tato) jeho část se promlčuje. Navrhuje proto, aby napadený rozsudek byl zrušen a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

V písemném vyjádření se žalovaný s napadeným rozsudkem ztotožnil.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalobce bylo podáno oprávněnou osobou - účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o. s. ř., stalo se tak ve lhůtě určené ustanovením § 240 odst. 1 o. s. ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř. Dovolání vychází z dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a opírá se o případ přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Protože je třeba mít zato, že řešení otázky zabývající se případnou možností promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o. z. činí napadený rozsudek po právní stránce zásadně významným (§ 237 odst. 1 písm. c/ a odst. 3 o. s. ř.), dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu (a stejně tak i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně) nelze považovat za správný (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

S přihlédnutím ke znění ustanovení § 242 o. s. ř. je třeba konstatovat, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je však přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně je však v případech, je-li dovolání přípustné, povinen přihlédnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Jak vyplývá z obsahu spisu, žádná z takovýchto případných vad rozhodnutí odvolacího soudu nezatížila. Opačná je však situace v případě dovolatelem v dovolání uplatněného dovolacího důvodu ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Je nepochybné, že odvolací soud se správně s ohledem na žalovaným uplatněnou námitku promlčení daného nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích zabýval otázkou, zda se skutečně může uplatněný nárok promlčet. Správně též mimo jiné poukázal na skutečnost, že podle ustanovení § 100 odst. 2 věty první o. z. se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Dále je třeba plně souhlasit s jeho konstatováním, že všeobecné osobnostní právo, resp. jednotlivá dílčí osobnostní práva, která vznikla postižené fyzické osobě neoprávněným zásahem do její osobnosti, jsou - na rozdíl od majetkových práv - nepromlčitelná.

V dalším se však již dovolací soud se závěry soudu druhého stupně neztotožňuje. Jde především o právní úvahu, podle níž, pokud jde o nárok na peněžní zadostiučinění, platí z již uvedené zásady výjimka, neboť vzhledem k podobnosti tohoto nároku s reparační funkcí majetkových nároků vůbec, i tento nárok na peněžité zadostiučinění podle § 13 odst. 2 o. z. promlčení podléhá v tříleté promlčecí době. Ač zde zřejmým inspiračním zdrojem úvah odvolacího soudu je názor obsažený v kapitole osmé, bodu VI., str. 163 publikace "Ochrana Osobnosti" (Nakladatelství Linde Praha, a. s., Praha 1996), není u tohoto závěru zcela důsledně a nekompromisně doceněna skutečnost již naznačené zásady, podle níž, jestliže se podle ustanovení § 100 odst. 2 o. z. (až na výslovně stanovené výjimky) promlčují všechna práva majetková, pak se nepromlčují nemajetková práva, mezi něž je nutno zařadit jako právo ryze osobní povahy i právo na ochranu osobnosti fyzické osoby podle ustanovení § 11 násl. o. z. (zde srovnej např. stanovisko Nejvyššího soudu Prz 33/67).

Právo na ochranu osobnosti fyzické osoby (všeobecné osobnostní právo) občanský zákoník upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v rámci občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj. V tomto uceleném a jednotném rámci práva na ochranu osobnosti existují dílčí práva, která zabezpečují občanskoprávní ochranu jednotlivých hodnot, resp. stránek fyzické osoby jako neoddělitelných součástí její celkové fyzické a psychicko-morální integrity osobnosti. Občanskoprávní sankce za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti jsou jako jednotlivé prostředky ochrany osobnosti fyzické osoby uvedeny v ustanovení § 13 o. z., a to pouze příkladným výčtem. Podle zmíněného ustanovení patří k takovýmto prostředkům :

- povinnost upuštění od neoprávněných zásahů,
- povinnost odstranit následky neoprávněného zásahu,
- povinnost poskytnout přiměřené zadostiučinění.

Přiměřené zadostiučinění podle ustanovení § 13 o. z. může spočívat buď v morálním plnění (§ 13 odst. 1 cit. zákona) anebo v peněžitém plnění (§ 13 odst. 2 a 3 o. z.). Smyslem náhrady nemajetkové újmy v penězích je pak dát do vztahu míru újmy na hodnotách lidské osobnosti s konkrétním finančním vyjádřením náhrady takovéto nemajetkové újmy. I tak však jde vždy o právní instrument, jehož úkolem je zabezpečit respektování a ochranu osobnosti fyzické osoby. Nelze je proto jako právo ryze osobní povahy osobnosti fyzické osoby, na něž se vztahují

ustanovení § 11 násl. o. z., vydělit z okruhu nepromlčitelných nemajetkových práv, byť se satisfakce příslušné nemajetkové újmy fyzické osoby vyjadřuje prostřednictvím finančních prostředků.

Lze mít proto zato, že úvahy zmiňující údajnou podobnost zmiňovaného nároku s reparační funkcí majetkových nároků se závěrem, že nárok na přiznání satisfakce v podobě náhrady nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o. z. se promlčuje v obecné tříleté promlčecí lhůtě, nemá v tomto případě zákonný podklad. Ostatně odlišnost tohoto institutu se naznačuje např. i v rámci kontrastu k úpravě, na níž odkazuje ustanovení § 16 o. z.

Je proto zřejmé, že dovoláním napadené rozhodnutí ve věci samé Vrchního soudu v Olomouci nelze z uvedených důvodů pokládat za správné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.), což je z uvedených důvodů třeba vztáhnout i na rozhodnutí ve věci samé soudu prvního stupně. Nejvyšší soud České republiky proto toto rozhodnutí (stejně tak jako rozsudek soudu prvního stupně) zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)
- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)